

مرقد و مدرسه شریف العلماء

سید احمد آل طعمه | ترجمه: حسین شهرستانی

شریف العلماء یکی از عالمان بزرگ شیعه و استاد عالی مقامی است که بزرگ‌ترین فقیه عصر خود شمرده می‌شود. او در کربلا به دنیا آمد و در کربلا هم درگذشت و حوزه علمیه کربلا را زعامت و هدایت نمود.

ایشان توفیق یافت که مجموعه بزرگی از علمای طراز اول، همچون شیخ مرتضی انصاری را به جهان تشیع تقدیم کند. در درس شریف العلماء بیش از هزار عالم و فقیه حاضر می‌شدند. او همان ملا محمد شریف مازندرانی حائری، معروف به «شریف العلماء» فرزند ملا حسن علی می‌باشد.

در منابع تاریخی از شریف العلما به عنوان استاد الفقها یاد می‌شود؛ کسی که توانست در میدان فقاقت، گوی سبقت را از همگان برآید و به درجات عالی علمی و عملی نائل آید. شهرت فراگیر شریف العلما، چهره تابناک ایشان را متجلی نمود و بزرگ فقیهی در کربلا بود که به تنهایی، زعامت امور شرعی و ریاست حوزه‌های علمیه به ایشان محول شد.

شریف العلما هر روز فقط دو جلسه درسی داشت؛ یکی برای طلاب جوان و تازه‌وارد و دیگری برای پیش‌کسوتان؛ ولی همین دو درس، تمام وقت او را در شبانه‌روز پر کرده بود. او فقیهی محدث و در عین حال یک اصولی چیره‌دست بود.

او همت و وقت خویش را در مطالعه و تدریس صرف می‌کرد؛ به همین دلیل آثار نوشتاری اندکی از خود بر جای گذاشت. در مناظره و جدل علمی بسیار سریع الانتقال و حاضر جواب و دقیق، و در ثبت و ضبط مطالب حافظه‌ای قوی داشت.

شریف العلماء برای هر جلسه درس، بسیار مطالعه و جست‌وجو می‌کرد و به همین دلیل بزرگان و فقهایی معروف از مجلس درش فارغ التحصیل شدند. فقه و اصول را به گونه‌ای تدریس و تقریر می‌کرد که جذابیتی خاص داشت و صدها تن از فضلا و طلاب را در درسش گرد هم می‌آورد و حتی طلاب از شهرهای دیگر به کربلا می‌آمدند.

از جمله اسباب نبوغ این مرد بزرگ، چهارده سال شب‌زنده‌داری تا اذان صبح بود. مطالعه آن هم در دل شب کار بسیار مشکلی است، ولی نبوغ بسیاری را نصیب شخص می‌کند؛ به همین دلیل شریف العلما توانست در رده اول فقها در دو قرن اخیر قرار گیرد.

سید امین در «اعیان الشیعه» می‌گوید که شریف العلما در نزد سید محمد مجاهد درس را شروع کرد و سپس به شاگردی پدرش سید علی طباطبایی (صاحب ریاض) در فقه و اصول درآمد. پس از رحلت صاحب ریاض تدریس را آغاز کرد. در مجلس درس او نزدیک به هزار طلبه و فاضل شرکت می‌کردند. شهرت درس‌های پر محتوایش بزرگان علما را از نجف به کربلا کشاند که یکی از آنها عالم بافضیلت و یگانه روزگار شیخ انصاری بود که پس از مدتی زعامت شیعه به او رسید!

مجلس درس شریف العلما به طور منظم در «مدرسه علمیه سردار حسن خان» برگزار می‌شد. این مدرسه قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین مدرسه علمیه کربلاست، ولی به سبب ساخت خیابان در اطراف حرم حضرت امام حسین (علیه السلام) از مساحت آن کاسته شد.

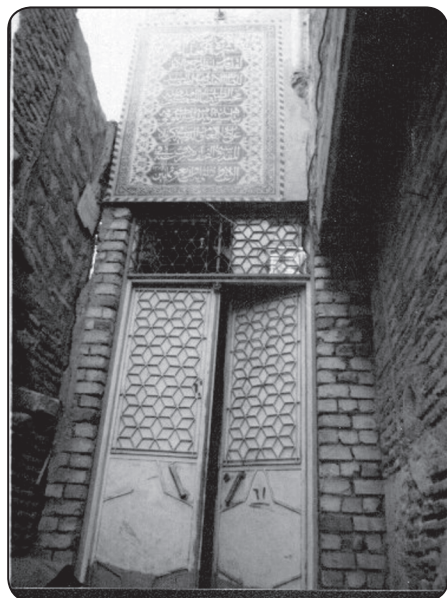
همچنین سید ابراهیم قزوینی صاحب کتاب «ضوابط»، آقا دربندی، سید العلمای بارفروش،

سید محمد شفیع جابلاتی و ملا اسماعیل یزدی، از شاگردان برجسته شریف العلماء بودند. شاگردش سید محمد شفیع موسوی حسینی علوی بر وجودی در اجازه نامه اش به نام «روضه البهیه فی الطرق الشفیعیه» چنین از استادش یاد می کند:

استاد عالی مقدار و سالک سبل فضایل و مدقق و متبحر در علم اصول و استحکام بخش مبانی فقه و شاه کلید علوم و معارف دینی و معلم بزرگ شیعه، مدرس فرزانه، آن هم در جوار مرقد سیدالشهدا علیه السلام بزرگ ما، استاد ما، مربی ما، پدر روحانی ما، عالم ربانی محمد شریف مازندرانی، متولد و متوفای در کربلا شریف العلماء اصالتاً از آمل مازندران بود، ولی ظاهراً تمام عمر خویش را در کربلا سکونت داشته است. شیخ آقا بزرگ تهرانی در کتاب «الکرام البررة» از پیشرفت حوزه علمیه کربلا در عصر شریف العلماء چنین می نویسد:

طلاب از دور دست ترین نقاط عراق به درس شریف العلماء هجوم آوردند و فضلا در رسیدن به او بر یکدیگر سبقت می گرفتند. چنان که پروانه ها در رسیدن به نور بر یکدیگر سبقت می گیرند. شریف العلماء به تدریس و تربیت پرداخت و به طلاب توجه و لطف فراوان می نمود؛ آن گونه که یک پدر نیکوکار به

فرزندانش لطف نشان می‌دهد. او به شاگردانش عنایت بسیار داشت و بیشتر وقتش را صرف آنان می‌نمود. خیلی اصرار داشت تا بلکه بتواند با روش‌های جدید، مفاهیم بلند فقهی و اصولی را به ایشان بیاموزد، تا این که نتیجه این تدریس رویش و پیدایش ده‌ها و صدها مجتهد و فقیه بود.

شریف العلماء در کوتاه زمانی توانست شاگردانش را به والاترین مراحل و مدارج علمی برساند و این نتیجه معلومات فراوان و انتقال درست آن به شاگردان بود. شریف العلماء در تدریس و مطالعه و مباحثه، صبح و شب و نیمه‌شب نمی‌شناخت؛ حتی در ماه مبارک رمضان که حوزه‌ها تعطیل است، به درس و بحث مشغول بود. همین تعطیلی‌های فراوان حوزه است که منجر به ضعف بنیه علمی در طلاب شده است.

شریف العلماء در سال ۱۲۴۵ قمری به بیماری طاعون از دنیا رفت و پیکر او در سرداب منزلش که در سمت باب القبله حرم امام حسین علیه السلام در کوچه‌ای بن بست به نام «گدا علی» قرار دارد، به خاک سپرده شد.

در کنار مزار ملا محمد شریف، مدرسه‌ای دینی به همین نام ساخته شد که اکنون از مدارس قدیمی کربلاست و جایگاه بلندی میان طلاب و علما دارد. این مدرسه در دو طبقه ساخته شده و ۲۲ حجره دارد. آیت‌الله سید محسن حکیم در سال ۱۳۸۴ قمری آن را نوسازی کرد و کتابخانه نفیسی نیز دارد. در انتفاضه شعبانیه سال ۱۴۱۱ توسط بعثی‌ها تخریب شد، ولی در سال ۱۴۲۴ توسط آیت‌الله سید سعید حکیم بازسازی و در سال ۱۴۳۰ افتتاح و به عالم فقاہت تقدیم شد.

پی‌نوشت:

۱. سید محسن امین عاملی، اعیان الشیعه، ج ۹، ص ۳۶۴.